

Výkladový slovník překladatele

Termíny tohoto výkladového „slovníku“ jsou často v překladech autora, viz www.nemohouci.cz, používané. I když slovník je podle potřeby postupně doplňován, rozsahem zůstane vždy omezený na několik málo stránek. Obsahuje „nepřeložitelné“ termíny, které autor uvádí v překladech ve „žlutě zvýrazněném boldu“ např. takto:

„resize“

Autor původní termíny nesupluje, ale snaží se je vysvětlit a tím pomáhá tam, kde překlad by byl nevhodný, nepřesný, nevyhovující nebo dokonce zavádějící. Mnoho termínů (snad už zdomácnělých - bit, byte, software, hardware atd.) slovník neobsahuje. Termíny v překladu uvádí nesklonně v jednotném čísle nebo ve tvaru infinitivu. Uvedení termínu ve slovníku podléhá jeho **nezdomácnění a rozhodnutí překladatele**.

Slovník zásadně preferuje termíny z oblasti výpočetní techniky.

Na konci slovníku jsou uvedené zkratky (v některých případech i ne zcela běžné). První výskyt zkratky v překladu je obvykle doplněn plným zněním v anglickém jazyce spolu s českým překladem (pokud tento existuje):

adware – produkty, znepříjemňující práci na počítači reklamními aplikacemi, vyskakujícími okny, změnami, o které uživatel nestojí. Intenzita „otravování“ může být až agresivní

applet – drobná komponenta software, která pracuje v kontextu jiného programu

bare metal – „holé železo“. Počítač „tak, jak je“, bez vybavení OS, bez systémového software a aplikací

batch – soubor příkazů systému Windows, jehož spuštěním na konzole lze vykonat celou sérii příkazů, které obsahuje

benchmark – srovnávací software určený k testování stability, rychlosti a výkonnosti počítačů

bitmap – zde speciální, vysoce „zhuštěné“ informace, uložené v chráněné části disku, která vypovídají o tom, jak jsou části disku využívány. Jde o velmi důležité informace vypovídající o celkovém stavu média z hlediska obsazenosti, konzistence, fragmentace, použitelnosti i vad. „Bitová mapa“ je pro práci systému souborů na disku naprosto nezbytná a její poškození mnohdy vede k naprosté katastrofě, pokud jde o zachování uložených dat

bloatware – skutečnost, že po instalaci programů zůstává v počítači mnoho zcela zbytečných funkcí, které nejsou uživatelem používány (mnohdy o nich ani neví), které používají systémové prostředky víc, než je nutné a přinášejí uživateli minimální užitek. Je tak označován i software, který je předinstalovaný na zakoupeném počítači a jehož fungování je časově omezené nebo představuje pouze základní nebo začátečnické verze

boot – počáteční zavádění. Skupina speciálních operací, sloužící po zapnutí počítače pro zavedení operačního systému (slouží i pro opětovné zavádění po restartu počítače)

bootstrap – „zaváděcí program“. Jde o zaváděcí program - zavaděč - ve strojovém kódu, pomocí něhož je spouštěn OS. Po zapnutí počítače a provedení nezbytných kontrol (o které se postará BIOS), je zavaděč první program, který se automaticky spouští. Následně se - v několika krocích - postupně spouští OS. Termínem boot se také označuje i činnost sloužící pro zavedení OS vůbec (pak jde o tzv. bootování)

breakpoint – „bod přerušení“. Místo v programu, kde dojde k zastavení jeho výkonu. Používá se při ladění, aby programátor mohl v daném místě provést inspekci „běhu“ programu (prověřit registry procesoru, operační paměť, protokoly, soubory atd.) a zjistit, zda program funguje podle očekávání

broadcast – „oběžník“. Zde zpráva, kterou v počítačové síti přijmou všechna připojená síťová rozhraní

bucket – „dávka“ – určité množství dat, opakovaně použité pro plnění/vyprazdňování vyrovnávací paměti, či pro vysílání/přijem apod. (analogie „dávky“ vody - kbelíku - použitého pro plnění zásobárny (pool), zde bazénu)

cache – „vyrovnávací paměť“. Je zařazena mezi dvě zařízení s různou rychlostí přenosu dat, aby vyrovnávala rychlost přístupu k informacím. Účelem je urychlit přístup k často používaným datům na „pomalých“ médiích jejich kopírováním na média rychlá (např. „pomalé“ médium je disk a „rychlé“ je paměť). Tato paměť je velmi často umístována na „pomalé“ médium, kde v době „vlastní nevytíženosti“ se do této „zásobárny“ předpřipravují data

cloud – je model, který umožňuje být přístupný bez omezení a překážek. Podle potřeb uživatele umožňuje přístup ke sdíleným konfigurovatelným sítím, serverům, úložištím, aplikacím i službám. Vše je nabízeno rychle a poskytuje spouštění i obsluhu s minimální nutnou správou

commit – zde „vázat si“ paměť RAM počítače pro výhradní použití. Systém, ovladače, obsluhy zdrojů si „zavazují“ části paměti pro svou potřebu – jde o zajištění výhradního přístupu. Volněji lze přeložit i jako „dopustit“ nebo „provést“ (zejména zápis). Termín až tak vhodný není, nicméně výraz v jistých situacích věrný je. Např. operace zápisu na diskový svazek „pod ochranou“, jsou suplované zápisy do speciálního služebního souboru. (Za normálních okolností by tyto případné zápisy byly okamžitě provedené.) Po skončení ochrany jsou změny schválené – arbitrem je obvykle obsluha a zápis je „dopuštěn“ (barvitě) či doslova „upuštěn“ nebo prostě „proveden“ přímo na svazek. Při neschválení k zápisu vůbec nedojde. Lze použít i termín „zapsat nyní, zapsat právě teď“.

copy-on-write – je optimalizace používaná v software. Princip spočívá v tom, že v okamžiku, kdy je vydán příkaz k pořízení kopie dat, se ve skutečnosti fyzická kopie nevytvoří a aplikaci je pouze předán jiný odkaz na již existující data. Skutečná kopie je vytvořena teprve ve chvíli, kdy jedna z aplikací sdílejících společnou kopii, vydá pokyn k zápisu dat. Je tak podstatně zkrácen čas k „vytvoření kopie“, ale zároveň nehrozí, že by došlo k problémům se zápisem na stejné místo, protože obě dvě kopie používají stejná fyzická data jen tak dlouho, dokud je jejich shoda zaručena prostým faktem, že je od doby, kdy byly shodné, nikdo nezaměnil

cluster – „alokační blok pro data“. Logická jednotka (obvykle několik sektorů na disku) pro ukládání dat. Vhodně zvolená délka může podstatně snížit počet přístupů k zařízení na úkor využitelnosti zařízení (malé soubory, které nevyplní celý blok způsobí „slušnou“ nevyužitelnost, na druhou stranu vzroste počet přístupů). Stanovení velikosti bloku je úkol, který je-li proveden nezodpovědně, může snížit výkon zařízení. Obvykle se stanovení jeho velikosti nechává (např. při formátování) na daný software, který to na základě požadované velikosti oddílů provede co nejeefektivněji.

decreap (počítače) – „vymetení smetí“ ve smyslu odinstalování software, dodávaného k novým počítačům smluvními partnery výrobce počítače, kteří takto např. propagují své výrobky (jde o tzv. „bloatware“ – viz výše – schválený výrobcem počítače za úplatu)

deadlock – „smrtelné objetí“. Zde nejlépe poslouží příklad. „Proces A aktualizující data X, musí operaci dokončit bez cizího vstupu, proto data uzamkne. Proces B aktualizuje data Y a proto je také uzamkne. Proces A, aby operaci dokončil, potřebuje provést i operaci s daty Y, takže s uzamčenými daty X čeká na uvolnění zámku dat Y. Zároveň proces B, který aby operaci dokončil, potřebuje provést i operaci na datech X, takže s uzamčenými daty Y čeká na uvolnění zámku dat X. Oba procesy uvíznou v nekonečném čekání na odemčení dat protější stranou (první čeká na dokončení operace druhého, což nenastane, protože zároveň druhý čeká na dokončení operace prvního)

debug – ladění chyb. Důležitá součást „vychytávání brouků“ programu (procesu, vlákna) velmi speciálním software

disk at once – „médiu CD/DVD vypálené naráz“. Vypalování zaznamenaná jednu nebo více stop bez přerušení napájení laserového paprsku a médiu je uzavřeno (mezi jednotlivými stopami nevzniknou mezery)

downgrade – přechod na nižší verzi software

DPC – Deferred Procedure Call (odložené volání procedur). Mechanismus v operačních systémech Windows, který umožňuje vysoce prioritní úlohy (např. obsluhy přerušení) odložit na pozdější dobu a zpracovat je později jako úlohy nízké priority. To umožňuje ovladačům zařízení a zpracovatelům nízkouřvňových událostí provádět části svého vysoce prioritního zpracovávání rychle a plánovat provádění dalších nekritických zpracování s nižší prioritou

drag and drop – „táhní a pusť“. Metoda přenesení objektu (textu, souboru apod.) jeho označením a tažením jinam např. do okénka pro text nebo do jiného adresáře v případě souboru. Přemísťování objektu se velmi jednoduše provede označením („omarkováním“, vybráním) a následným tažením myši

dump – zde výpisy, prováděné speciálním software, který na základě nastalých událostí, zachytává stav paměti, registrů, zásobníků, sloužící primárně k analýze pro pozdější odstranění a nápravu nežádoucích jevů v PC (zamrzání, pádů, nestandardních stavů vůbec apod.)

elevation – zde zásadně unikátní navýšení práv uživatele. Velmi časté použití s UAC (viz zkratky slovníku)

escape – speciální řídicí znak, umožňující změnit standardní chování terminálu. Existují celé posloupnosti znaků např. vymazání obrazovky, přesun kurzoru, smazání řádku, změny mapování kláves a další

flag – „příznak, vlaječka“. Speciální upozorňovací ikonka, indikace (obvykle vyjádřená graficky), příznak sloužící hlavně pro základní informace o objektu, pro změny jeho vlastností nebo okamžité zjišťování stavu objektu

firewall – zde speciální software, sloužící zabezpečení síťového provozu tak, že kontroluje pakety s informacemi směrem k počítači ze strany okolních sítí stejně jako pakety odcházející. Zároveň tento software pečlivě „hlídá“ i vznik libovolného procesu, pro něj dosud neznámého. Každý takovýto software představuje samoučící se mechanismus, řízený obsluhou počítače, určený prvořadě k ochraně operačního systému (a tedy i dat uživatele) před neautorizovanými zásahy jak zevnitř tak i zevně

forwarding – „přesměrování“. Aby se uživatel zvenčí mohl připojit k „jistému“ PC, umístěným za NAT (uživatel nezná lokální IP

adresu tohoto PC, pouze veřejnou IP adresu), je nutné v routeru nastavit „cestu“, která komunikaci zvenčí dovede právě na tento „určitý“ PC. Nastavením „cesty“ se rozumí nastavení povolené relace mezi adresou IP tohoto přesně definovaného PC, portem (skupinou portů) a protokolem (např. TCP). Důvodem práce tohoto mechanismu bývá např. přístup do P2P sítě, provoz FTP serveru apod.

freeware – „volně šiřitelný software“. Software, který je distribuován bezplatně (či za symbolickou odměnu typu posláni pohlednice), v případě spokojenosti např. zasláním finančního daru. Někdy hovoříme o typu licence software. Podmínky bezplatného používání a šíření jsou definovány v licenční smlouvě, která je často specifická pro každý freeware

gadget – „hračka, udělátko“. Malý předmět většinou technického rázu nebo zde software (znázornění hodin nebo předpověď počasí), vždy malý, úhledný, informující, fungující. Často jde o populární novinku – „vychtanou věčičku“

handle – jde o odkaz (ukazatel) na objekt obvykle formou čísla, indexujícího pozici v tabulce. Tento odkaz na objekty používají programy k jejich manipulaci v kódu režimu systému. Jsou to např. odkazy na soubory, klíče registrů, objekty synchronizace, paměťové profily, okna stanic i plochy. I když se jedná o různorodé typy zdrojů, všechny typy objektů systému používají tento konzistentní mechanismus pro řízení přístupu

hardlink – náhradní jméno dostupu k souboru. Není důležité, které (základní, náhradní) se použije

hash – jde o matematický algoritmus pro převod jisté množiny vstupních dat na číslo, jehož velikost v počtu znaků oproti počtu znaků vstupní množiny je zanedbatelná. Výstup tohoto algoritmu se velmi často označuje také jako „hash“. Z výsledku je prakticky nemožné zpětně vysledovat původní množinu dat a malou změnou množiny vstupních dat se dá dosáhnout velké změny „hash“. Cílem, mimo jiné je, aby se na minimum snížila pravděpodobnost, že dvě různé množiny dat po aplikaci algoritmu dají tentýž výsledek

heap – „halda“. Stromová datová struktura (lze ji snadno reprezentovat polem dat)

hive – složka (úl) v Registry systémů Windows. Jde o logický souhrn skupin klíčů, podklíčů a hodnot v Registry systémů Windows, která má sadu podpůrných souborů, obsahujících zálohy vlastních dat na disku. Některý je nestálý, vytvářený např. po spuštění systémů Windows. Je v něm např. uloženo individuální nastavení jednotlivých uživatelů

hook – mechanismus, kterým aplikace může zachytit události, jako jsou např. zprávy, akce myši či stisk klávesy. Funkce, která určitý typ události zachycuje, je známá jako procedura „hook“. Tato procedura může v důsledku každou zachycenou událost filtrovat, ukládat, měnit nebo odložit

hotfix – obvykle jediný kumulativní balíček, který obsahuje informace (často ve formě jednoho nebo více souborů) k urychlenému řešení problému v software produktu. Tyto opravy obvykle řeší konkrétní situaci zákazníka

hop – „hopsání“, kdy přenášená data postupně „přeskakují“ z jednoho uzlového počítače na druhý. Tento „přeskok“ je označován jako „jeden hop“. Počet přeskoků pak představuje metriku „hop count“ (počet přeskoků)

hotcore – „horké, žhavé ve smyslu rychlé, okamžité, nekompromisní“ online (viz níže) pracující komponenty jádra OS

hot plug – „horká, žhavá ve smyslu rychlá, okamžitá, nekompromisní“ možnost připojení (např. PC kabelem k síti)

hot processing – „zpracování za tepla - rychlý, okamžitý, nekompromisní“ režim, který je vždy připravený podat plnohodnotný výkon. Také režim zpracování dat bez restartu OS

hot spot – „horké, žhavé ve smyslu rychlé, okamžité, nekompromisní“ místo s možností bezdrátového připojení k Internetu

hot snap, hotswap(-ing) – „horké, žhavé ve smyslu rychlé, okamžité, nekompromisní nahrazení či připojení/odpojení elektronických komponent“ např. pevného disku či USB webkamery do počítačového systému bez nutnosti jeho vypnutí. Výměna, oprava je za provozu možná. Podstatné je, že běh OS není nutné přerušit

hyper-threading – technologie vytvářející z jednoho fyzického procesoru dva procesory virtuální, které jsou prezentovány v OS. Technologie lépe využívá hardware procesoru, snižuje odezvu a zrychluje výpočty (takový OS pak pracuje zhruba až o třetinu rychleji)

chat – „rozhovor, pokec, klábosení“. Zde komunikace dvou nebo více účastníků prostřednictvím komunikační sítě, která se uskutečňuje „online“ (viz níže). Komunikace probíhá formou psaného textu

„in place“ šifrování – šifrování „na místě“. Přečtou se původní data, zašifrují a uloží zpět. Toto šifrování vlastně zachová původní data (vadné sektory mohou zůstat nešifrované, prostor „mezi“ zůstane v původní podobě). Při běžném šifrování se oddíl nejprve plní (přemazá) náhodnými daty

junction – symbolický odkaz na adresář v NTFS, který pak funguje jako „alias“ na tento adresář. Umožňuje např. pomocí

příkazového řádku přístup k souborům v rámci adresáře

loopback – virtuální síťové rozhraní, které je čistě softwarovou záležitostí a není tedy připojeno k žádnému hardware. Provoz směřovaný na toto zařízení je okamžitě přesměrován zpět na totéž rozhraní. Nejpoužívanější adresa pro zařízení loopback je 127.0.0.1. Využití rozhraní loopback je např. pro komunikaci síťového klienta se síťovým serverem, pracujícím na tomtéž počítači. Vývojář, z důvodů testování webových stránek může např. rozpracované stránky umístit na svém počítači a přistupovat k nim pomocí URL adresy `http://127.0.0.1/` nebo `http://localhost/`. Výhodou tohoto přístupu je absolutní nezávislost na hardwaru počítače a vyšší bezpečnost, protože data fyzicky neputují přes síť

low level format – „nízkourovňové“ formátování je základní formátování (fyzická příprava povrchu) diskového média, kterou provádí výrobce pevného disku ihned po jeho fyzickém vytvoření. Jsou vytvořeny značky začátků a konců stop, sektorů, tzv. „gap“ (mezery) i kontrolní součty. Jsou nahrána zkušební data a nakonec jsou tato data pevného disku zkontrolována testovacím programem (vysokourovňové formátování, běžně zvané formátování, je příprava logická spočívající ve vytvoření toho kterého systému souborů)

malloc – funkce, která není součástí jádra, ale knihovny s tím, že k práci používá volání jádra. Pokud spustíte nějaký program, má pro sebe standardně vyhrazenou část paměti pro zásobník a nějakou paměť „heap“ (viz výše) pro uložení globálních proměnných bezprostředně po spuštění. Tato funkce slouží k přidělení paměti v „heap“

malware – „zákeřný“ souhrn adware, spyware (obojí viz zde), trojských koní a virů. Neměl by tak být nazýván software, který sice obsahuje chyby, ale byl napsán z legitimních účelů. Důvody vzniku, alespoň některé: zisk, kontrola nad napadeným počítačem, rozesílání spamu, šíření nezákonného obsahu, distribuované útoky způsobující nefunkčnost jiných počítačových systémů

mass storage – označení paměťových zařízení (audio přehrávače, digitální fotoaparáty, flash "klíčenky", čtečky paměťových karet, paměťové karty i mechanické disky) připojovaných na rozhraní USB, které proběhne bez instalování ovladačů velmi podobně jako používání „nesmrtelných“ disket

multithreading – programování a realizace modelu, kdy více vláken pracuje v rámci procesu (vlákna sdílí zdroje procesu a umožňují abstrakci souběžného zpracování)

mutex – algoritmus používaný v programování jako prostředek synchronizace. Zabraňuje současnému přístupu k témuž sdílenému prostředku, např. k proměnné, zařízení apod.

no-write-up – objekt v dané úrovni integrity nesmí zapsat (přepsat) žádný objekt na vyšší úrovni integrity

No-eXecute – paměťovou stránku je možné pomocí speciálního NX bitu označit jako obsahující pouze data a zabránit tak z ní spuštění kódu

offline – (i off line) opak online (termín viz níže). V dané době „nebýt připojen“, nebýt pod přímým řízením, nebýt operativní, být nefunkční (nikoliv ve významu poruchy, ale ve významu „nebýt momentálně k dispozici“)

offset – „odsazení“. Zde obvykle používáno pro označení odsazení začátku svazku, pole byte nebo určitého sektoru disku od význačného bodu média či vyrovnávací paměti (např. od počátku disku nebo počátku sektoru (pro byte))

online – (i on line) „... přímo připojený...“. Termín má více adekvátních významů – být „živě“ připojen (např. k Internetu), být pod přímým řízením (kontrolou) jiného zařízení nebo systému, být právě operativní („online“ nápověda je vždy – souvislost s připojením k Internetu je zřejmá – k dispozici), funkční

open source – „počítačový software s tzv. otevřeným zdrojovým kódem“. Otevřenost představuje technickou i legální dostupnost kódu. Licence k software umožňuje, při dodržení jistých podmínek, uživatelům zdrojový kód využívat, prohlížet i upravovat

on the fly – „za letu“. Zpracování, jehož podpůrné činnosti (šifrování/dešifrování, komprimace nebo dělení dat do bloků, příjem/vysílání dat) zvládne procesor rychle a bez jakýchkoliv vnějších projevů. Vůči uživateli pak tyto činnosti probíhají zcela transparentně, nečeká na jejich dokončení, „neví“ o nich. Jsou tak rychlé, že uživatel je prostě neregistruje (při otvírání šifrovaného souboru nejen že neregistruje dekódování přenášených dat, ale nezajímá se o něj, při zpracování streamu dat nastává obdobná situace jako při přípravě přenášených bloků informace apod. – tato zpracování jsou výkonná a „neviditelná“)

override – „dát přednost čemu, převážít co, nebrat do úvahy“. Zde chápat v následujících souvislostech. Okolnostmi nebo souborem pravidel je dán, nastaven, jistý status ovládání, porovnávání, třídění či nastavování. Určitou volbou lze stávající stav nastavit jinak, přizpůsobit ho, přestavit nebo zvolit tak, že původní chování je potlačeno a nahrazeno právě nastaveným

plausible deniability – „hodnověrná schopnost popření – věrohodná popírání (věrohodná popíratelnost)“. Jde o kategorii chování, kdy je nutné postupovat takto. Hodnověrně zajistit vysvětlení existence/neexistence jistých skutečností bez vzbuzení jakéhokoliv podezření. Typicky jde o případy, kdy je nutné hodnověrně vysvětlit (pod nátlakem nebo např. hrozbou násilí) podezření na

existenci/neexistenci šifrovaných dat (která by měla být poskytnuta útočníkovi, soudu apod.) tak, že toto hodnověrné vysvětlení nepopíratelně obhájí třeba tak, že dané skutečnosti, svědčící o existenci/neexistenci např. vůbec nenastaly

plug and play – „připoj a hraj“. Počítačová technologie umožňující rozpoznávat a konfigurovat hardware. OS správně zjišťuje, jaký typ hardware byl přidán (připojen) do počítače a nainstaluje pro něho i potřebné ovladače, čímž zařízení zcela automaticky zprovozní

plug-in – „připojit“. Jde o tzv. zásuvný modul. Software, který nepracuje samostatně, ale je dodáván jako doplňující modul k jiné aplikaci, čím rozšiřuje její funkčnost

pool – zde „zásobárna“, fond. V souvislosti s náhodnými čísly jde o „zdroj“ náhodných (pseudonáhodných) hodnot, které lze následně použít pro generování dalších hodnot. V souvislosti s pamětí jde obvykle o „zásobárnu“ stránkovaných i nestránkovaných bloků dat

pop-up – „rychle se vynořit“ („vyskakující“ okno). Jde o speciální vizuální chování grafického uživatelského rozhraní některých počítačových programů. Název pochází od toho, že informace v okně se rychle vynoří, překryje vše ostatní a tím důrazně upozorní na zprávu, kterou „nese“

portable – „přenosný, přenositelný“. Jde o software aplikaci, která nemusí být nainstalována v OS proto, aby mohla fungovat. Může být, a také obvykle je, umístována na externím disku, USB flash disku, CD/DVD médiu apod.

pre boot authentication (pre boot) – jakožto rozšíření BIOS nebo firmware pro „boot“ (viz výše) poskytuje mimo prostředí operačního systému bezpečnou, nemanipulovatelnou a důvěryhodnou vrstvu pro ověřování. Každému, kdo nepotvrdí, že má správné heslo nebo jiné pověření, zabráni z pevného disku načíst OS. Použití „pre boot“ zde slouží jen pro označení situace (prostředí) těsně před „boot“

proprietary – „značkový, vlastnický, patentovaný“. Zde hlavně ve významu unikátního software poskytovaného se zvlášť chráněnými právy vlastníka. Velmi často jde např. o speciální software vybavení pro přesně určené zaměření (medicína, doprava, spoje, telekomunikace apod.)

proxy – server, fungující jako prostředník mezi klientem a cílovým počítačem (serverem). Vůči cílovému počítači vystupuje jako klient

read only – „lze pouze číst, pouze ke čtení“. Restriktivní stav běžné práce s informacemi. Informaci lze z médií pouze číst, nelze ji přepsat ani pozměnit. Používá se např. u sdíleného systémového souboru z důvodů zachování původního obsahu a zamezení nebezpečí zhroutení systému z důvodu přepsání dat jedním (více) uživateli. Někde jde přímo o vlastnost, např. u nepřepisovatelných médií, jindy lze stav navodit i „násilím“, např. pomocí mechanického přepínače, nastavení vlastností v politikách zabezpečení apod. Zápis a tudíž přepsání či zničení původní informace je vyloučeno

ReadyBoost – využívání paměti paměťových zařízení (např. flash „klíčenek“) ke zrychlení počítače

reboot – je náhradní označení termínu restart (restartování), který znamená opětovné startování počítače nebo elektronického zařízení. Jde o postup (někdy nezbytný) pro zotavení se z chyb např. ovladačů nebo hardware zařízení, který v první řadě zařízení opětovně inicializuje (nastaví). Restart může nastat i automaticky, pokud se v počítači či v hardware zařízení vyskytnou závažné chyby nebo zařízení jsou přetížena. Pokud počítač pracuje normálně, uživatel by neměl tlačítko pro reset (viz níže), sloužící restartování používat a tím počítač restartovat. Místo toho by měl restartovat nebo ukončovat práci počítače jen podle požadavků OS (samozřejmě, že postup použije v nestandardních situacích). Viz také „boot“ výše

Recovery Media Builder – „tvorba nebo nástroj tvorby média obnovy“. Speciální software pro „výrobu“ bootovacích médií typu CD/DVD, „flashky“, pevného disku s USB interface, paměťové karty (např. typu SD) i starších floppy disků, sloužících pro údržbu oddílů disku

reparse – v NTFS 5.0 a vyšších je umožněné vytváření tzv. junctions („křížení“), které dovoluje jednotlivým adresářům (ale nikoliv jednotlivým souborům) mapovat kamkoliv do adresářové struktury místního disku. Lze to provést pomocí bodu „reparse“, které umožňují flexibilní rozšíření běžného procesu rozlišování jmen

reset – je okamžité ukončení chodu systému a jeho nastartování znovu od počátku (viz i „boot“ výše). U osobních počítačů s běžným operačním systémem je reset nouzovým opatřením, které ale občas zabráni ztrátě dat. Je šetrnější, než restart vypnutím a zapnutím napájení.

resize – „přepočít“. Nutný proces při změně velikosti a vnitřním uspořádání oddílů disku. Jsou mimo jiné zpracovávány existující fragmenty souborů oddílů umístěných v té části oddílu, o kterou výsledný oddíl po skončení procesu „přepočtu“ (pokud jde o zmenšování) přijde, o stanovení nové velikosti clusteru apod. Suplující termíny „přepočít, zvětšení velikosti, atd.“ vhodné nejsou,

protože nevystihují podstatu procesu

roaming – je poskytování služeb uživateli v jiné síti, než kde uživatel má zaregistrované svoje služby

rootkit – počítačová technologie maskující přítomnost zákeřného software v počítači (např. virů, trojských koní, apod.) skrýváním adresářů, API volání, položek Registry Windows, procesů, síťových spojení a systémových služeb tak, aby přítomnost tohoto software nebyla běžnými prostředky odhalitelná

raw access – „obecně“ libovolný (v čase i množství) přístup k objektu. Používá se např. k monitorování návštěv na webu, používání objektů v Active Directory apod.

runtime – „za běhu“, při řízení provozu, práce aplikace právě nyní

shell – označení programu, který v počítači vytváří uživatelské rozhraní. Umožňuje uživateli využívat funkce jádra operačního systému, zejména spouštět programy, zajišťovat pro ně vstupy, zobrazovat, uchovávat a přesměřovat jejich výstupy, ovládat okna, příkazový řádek apod.

snap-in – je speciální konstrukce (modul), který slouží k „přichycení“, připojení, přidání nějakého objektu k jinému objektu tak, že nově přichycený objekt bude funkční součástí celku, ke kterému byl připojen. Příklad – takový modul je základní součástí MMC (viz zkratky dole). Moduly „přichycené“ touto metodou (někdy označované jako „hostující“ nástroje a které zcela běžně mohou pocházet i od jiných společností, nejen od Microsoft), tvoří pak s MMC kompaktní celek. Uživatel si ve skutečnosti do tohoto prostředí vybírá nástroje, které bude potřebovat (např. správce DNS nebo správce zařízení) a prostředím si vytváří

socket_1 – mechanismus, kterým je možné zprostředkovat lokální či vzdálenou komunikaci dvou uzlů, která má charakter klient/server

socket_2 – patice (zástrčka) na základní desce počítače, sloužící pro upevnění procesoru. Patice je celá konstrukční řada, odpovídající typům procesorů

sparse file – „řídce soubor“. Jde o soubor, jehož jistá data jsou charakterizovaná pomocí metadat. Přesněji, pokud se v tomto souboru vyskytují data „nulová“ (byte s obsahem hexa „0“), pak tato data jsou, vyskytuje-li se jich více za sebou, zapsána jako jediný „nulový“ byte s opakovačem. O zapakování/rozpakování se stará OS. Soubory jsou podporovány mnoha systémy souborů, speciálně NTFS. Efektem je mnohdy velmi významná úspora místa na disku, čas potřebný pro obsluhu je zanedbatelný, velikost souboru je obtížněji zjištělná a při šifrování jsou méně bezpečné, protože je možné určit, které sektory nebyly využité. Tento speciální typ souboru vzniká následujícím způsobem. Pro zápis „shluku“ stejných byte, kdy je potřeba zapsat další shluk, který ale nenásleduje „těsně“ za předešlým (má jiný offset, viz výše) a tedy mezi shluky jsou „jiné“ byte, se zapíší pouze tato „jiná“ data a místo shluků jejich metadata (prakticky jen opakovače). Pokud systém souborů podporu řídkých souborů nemá (nebo má a nezapnuli jste ji), alokuje se vše.

spyware – počítačový program, který při práci uživatele na internetových stránkách, odesílá bez jeho vědomí data

state-of-the-art – „stav techniky na úrovni doby“, umění technologie. Mírně nadnesené ohodnocení špičkového zařízení, předmětu nebo výjimečného „výkvetu“ techniky poslední doby

swap – obvykle soubor na disku, sloužící jako úložiště dat realizující virtuální paměť (proces takto ukládající data je pak swapping, swapování)

systray – téměř vždy přítomná pravá část hlavní lišty (panelu) s ikonkami OS a zástupci speciálních (i když ne vždy systémových) programů, služeb i procesů, umístěná obvykle ve spodní části hlavní obrazovky OS Windows. Mimo jiné obsahuje např. ikony času, napájení, hlasitosti zvuku apod.

update/upgrade – drobné vylepšení programu (aktualizace) nebo verze programu (lišící se od původní až kardinálně)

tag – „cedulka, visačka i značka“. Přiřazením „tagu“ – visačky, označení, lze např. článek učinit velmi dobře dohledatelným nebo přímo dostupným z několika míst. Stačí mu „visaček“ přidělit několik a podle charakteru potřebného dostupu je umístit tam, odkud dostup bude prováděn. Lze je použít stejně dobře pro označení informací v nepřehledném seskupení pro účely výběru, třídění. Kategorie, vytvořené pomocí „visaček“, jsou dobře přehledné

token – obvykle malé zařízení (HW token) vypadající např. jako USB flash paměť, umožňující uchování soukromého šifrovacího klíče pro šifrování a podepisování dokumentů. Zařízení slouží pro autentifikaci uživatele. Může, a často tomu tak bývá, jít i o speciální datový soubor. Pak mluvíme o software token

tray – zde upřesnění pozice výskytu pop-up okna, obsahujícího informace o výstraze firewallu Privatefirewall. Okno s rozměry cca 6x3 cm se objevuje v pravé části systray („tray alert“ – výstraha umístěná těsně nad systray)

triggering – „spustit, vyvolat, aktivovat“. Jde o jistý druh „forwarding“ (viz výše) pro hostitele, který na „jistém, známém“ portu započal komunikaci, zajistí pro příchozí odpověď, která přichází na „jiný jistý známý“ port přesměrování tak, že ji hostitel na původním portu obdrží. Tím je počítačům „ukrytým za NAT“, umožněno poskytovat služby, které obvykle vyžadují veřejnou adresu

počítače. Taková služba ale může být použita ve stejný čas pouze na jednom PC a je nevýhodná pro servery „ukryté“ za NAT, protože je vždy potřeba nejprve vytvořit odchozí spojení.

trim – komunikační operace mezi OS a řadičem SSD disků. Je známo, že výkon SSD disků v čase klesá tím více, čím více buněk (sektorů) bylo použito a tím více, když je potřeba použít opakování zápisu do použitých (zatím nevyřazených) sektorů. Operace slouží k podstatnému vylepšení komunikace mezi OS a řadičem SSD disku v tom smyslu, že OS je detailně informován o „konstelaci“ (např. o tom, do kterých už nelze zapisovat) buněk SSD disku tak, že ovladač nemusí v době operace nejprve číst obsah buňky a rozhodovat o tom, zda zápis podle jejího stavu provede jinam, ale ví dopředu, kam se bude zapisovat. Jde o čas

UAC – User Account Control (řízení uživatelských účtů). Nastavování bezpečnostních práv a zásad uživatelům a aplikacím v OS Windows (Poprvé u OS Vista). Často spojené i s „navýšením“ práv, viz „elevation“ viz výše.

voice over IP – „hlas přes (prostřednictvím) IP“ (nepřeložitelné slovní spojení). Jde o technologie umožňující přenos digitalizovaného hlasu v těle paketů rodiny protokolů UDP/TCP/IP prostřednictvím sítí používajících pro přenos protokol IP. Pokud jsou doprovodné služby kvalitní, je telefonování prostřednictvím Internetu vysoce kvalitní

wear leveling – jde o mechanismus, který se stará o „rovnoměrné opotřebování jednotek“ (buněk, sektorů) zařízení SSD. Problém je v tom, že jednotlivé buňky mají limitovaný počet přepisů (nikoliv ovšem tak malý, že zařízení „nic“ nevydrží, pokud jde o jeho využívání v čase). Mechanismus zajišťuje, že každý zápis se pokud možno umísťuje tam, kde počet záznamů patří zatím k nejnižším. Důsledkem je fakt, že informace je na zařízení uložena, ale fyzicky nevíte na které buňce (sektoru). Tato vnitřní „fragmentace“ dokáže zpomalit práci na zařízení na neúnosnou mez, i když je při ní vyžívána „cache“ (viz výše).

waste space – „zbytečný nebo zbytečně nevyužitý prostor“. Jde o nevyužitě místo v clusteru (viz výše) na disku, kdy něm z důvodů nezaplňenosti vloženými daty zůstává nevyužitý prostor (jde poslední cluster souboru a data prostě „nevyšla na knop“)

whois – v informatice vžitě označení pro databázi, která slouží k evidenci údajů o majitelích internetových domén a IP adres

wipe – „otírat, očistit (čistit), vytřít“. Z důvodů zaměnitelnosti a zjevného rozporu způsobeného nejasnostmi s odebráním či „výmazem“ dat souborů nebo složek použitých jako kontejnery a ponecháním jejich obsahů na médiích, je rozumné tento termín nepřekládat. Když už pro nic jiného, tak z důvodů nejednoznačnosti zabezpečení

webcast – mediální soubor distribuovaný po Internetu, používající streamingovou technologii. Soubor může být distribuován živě nebo na požádání. V podstatě jde o „vysílání“ přes internet

WS – Working Set (pracovní sada). Zde sada stránek ve virtuálním adresovém prostoru procesu, které jsou v současné době umístěné ve fyzické paměti

.NET – zastřešující název pro soubor technologií v softwarových produktech, dostupných pro web, Windows apod. Základní komponentou je Microsoft .NET Framework, prostředí potřebné pro běh aplikací a nabízející jak spouštěcí rozhraní, tak potřebné knihovny. Pro vývoj .NET aplikací vydal Microsoft Visual Studio .NET.

zkratky:

ACE	– Access Control Entry (přístup k řízení vstupu)
ACL	– Access Control List (řízení přístupu k objektu)
ADAM	– Active Directory Application Mode (režim aplikací Active Directory)
ADS	– Alternate Data Stream – alternativní datový proud)
ADSI	– Active Directory Service Interfaces (služby rozhraní Active Directory)
API	– Application Programming Interface (rozhraní aplikačních programů)
ASLR	– Address Space Layout Randomization (náhodné rozložení adresního prostoru)
AWE	– Address Windowing Extension (rozšíření adresace Windows)
BHO	– Browser Helper Objects (pomocné objekty surfování)
BIOS	– Basic Input Output System (základní systém vstupu/výstupu)
BSOD	– Blue Screen of Death („modrá obrazovka smrti“)
CA	– Certification Authority (certifikační autorita)
CAPICOM	– digitální podpis formulářových dat
CD	– mechanika i médium
COM	– Component Object Model (model komponent objektů)
CPU	– Central Processing Unit (procesor)
CRC	– Cyclic Redundancy Check (cyklický redundantní součet)
DACL	– Discretionary access control list (nezávazný seznam řízení přístupu)
DCOM	– Distributed Component Object Model (distribuční model komponent objektů)
DN	– Distinguished Name (význačný název)
DEP	– Data Execution Prevention (zabránění spuštění dat)
DLL	– Dynamic Link Libraries (dynamicky připojované knihovny)
DNS	– Domain Name System (jméno domény systému)
DPC	– Deferred Procedure Call (odložené volání procedur)
DVD	– mechanika i médium
EFS	– Encrypting File System (šifrovací systém souborů)
ESP	– Encapsulating Security Payload (zapouzdřený zabezpečený náklad)
ETW	– Event Tracing for Windows (událost trasování ve Windows)
EULA	– End User License Agreement (smlouva s koncovým uživatelem)
HW	– hardware
GC	– General Collateral data structures (obecné paralelní datové struktury)
GDI	– Graphics Device Interface (grafické uživatelské rozhraní)
GINA	– Graphical Identification and Authentication (grafická identifikace a autentifikace)
GUI	– Graphical User Interface (grafické uživatelské rozhraní)
FAT	– systém souborů
IFEO	– Image File Execution Options (možnosti vykonávání obrazu souboru)
IL	– Integrity Level (úroveň integrity)
IPC	– Inter-Process Communication (meziprocesorová komunikace)
JIT	– Just in Time („právě včas“)
kB	– kilobyte
LDAP	– Lightweight Directory Access („odlehčený“ přístup k adresáři)
LDM	– Logical Disk Manager (správce logických disků)
LDS	– Lightweight Directory Services („odlehčená“ knihovni služba)
LSA	– Local Security Authority (místní autorita zabezpečení)
LUID	– Locally Unique ID (místní jedinečný ID)
MFT	– Master File Table (hlavní tabulka souborů)
MIC	– Mandatory Integrity Control (závazné řízení integrity)
MMC	– Microsoft Management Console (konzole správy Microsoft)
MS	– Microsoft
MSDN	– Microsoft Developer Network (vývojářské síť Microsoft)

NGEN	– Native Image Generator (generátor nativních obrazů)
NTFS	– systém souborů
NUMA	– Non-Uniform Memory Access (neuniformní přístup k paměti)
OEM	– Original Equipment Manufacturer (výrobce původních zařízení)
OS	– operační systém
PAE	– Physical Address Extensions (rozšíření fyzického adresování)
PCA	– Program Compatibility Assistant (asistent kompatibility programů)
PE	– Portable Executable (formát spustitelných souborů)
PNG	– Portable Network Graphic (přenosná síťová grafika)
RAM	– operační paměť
RDP	– Remote Desktop Protocol (vzdálený desktop protokol)
RPC	– Remote procedure call (vzdálené volání procedur)
SDK	– Software Development Kit (souprava vývojářského software)
SID	– Security Identifier (identifikátor zabezpečení)
SID	– Simple Mail Transfer Protocol (jednoduchý protokol přenosu pošty)
SPI	– Serial Peripheral Interface (sériové periferní rozhraní)
SSDL	– Security Descriptor Definition Language – popisovač definice zabezpečeného jazyku)
SW	– software
TID	– Thread ID (identifikace vlákna)
TLS	– Thread-local Storage (místní úložiště vlákna)
TS	– Terminal Services (terminálové služby)
UAC	– User Account Control (řízení uživatelských účtů)
UI	– User Interface (uživatelské rozhraní)
UIPI	– User Interface Privilege Isolation (uživatelské rozhraní privilegované izolace)
UNC	– Universal Naming Convention (univerzální konvence pojmenování)
UPN	– User Principal Name (uživatelské hlavní jméno)
URL	– Uniform Resource Locator (jednotná lokace zdroje)
USB	– Universal Serial Bus (univerzální sériová sběrnice – označení se používá pro port i zařízení)
VHD	– Virtual Hard Disk (virtuální pevný disk)
VHD	– Virtual Machine (virtuální stroj)
WME	– Windows Preinstallation Environment (verze Microsoft Windows schopná spuštění z CD – „live“ CD)
WMI	– Windows Management Instrumentation (správce vybavenosti nástroji Windows)
WMP	– Windows Media Player (přehrávač)
WS	– Working Set (pracovní sada)
.NET	– „dotnet“ (podle anglického dot NET = tečka NET a NET, které pochází z network - síť)